

kende bericht te verwerken dat er een aanslag op Hitler was gepleegd, en werd ook duidelijk dat het Rode Leger aan het Oostelijk front enorme overwinningen had behaald en dat de *Wehrmacht* het in Normandië niet kon bolwerken. Terugziende op de tweede week van augustus rapporteerde de *Sicherheitsdienst* met betrekking tot de stemming '*in allgemein deutschfreundlichen und NSB-Kreisen*':

*'Jeder Schlag, den das Reich einstecken musste, vergrösserte die Mutlosigkeit, sodass am Ende der Berichtszeit bereits nicht mehr von Depressionen sondern von einem ausgesprochenen Defaitismus dieser Kreise gesprochen werden musste. Nur ein kleiner Teil überzeugter Nationalsozialisten glaubt noch uneingeschränkt an den Sieg des Reiches. Für den weitaus grösseren Teil sind es allein kommende neue Waffen, die den Untergang abwenden können.'*¹

Dezelfde *Sicherheitsdienst* een week later, toen het Duitse front in Normandië ingestort was:

*'Bereits mit dem Anschlag auf den Führer hatte die Stimmung und Haltung der deutschfreundlichen niederländischen Kreisen einen erheblichen Stoss erlitten. Die inzwischen abgelaufene militärische Entwicklung, besonders im Westen, hat diese Depression verstärkt . . . So bietet dann die NSB nach aussen, besonders wenn man sie dem triumphierenden Gegner gegenüberstellt, ein wenig erfreuliches Bild der Angst und Mutlosigkeit.'*²

Het kan wel zijn dat deze citaten in overeenstemming waren met de werkelijkheid (de 'SD' had spionnen tot in Musserts Algemeen Hoofdkwartier te Utrecht), maar anderzijds staat vast dat in van de 'SD' uitgaande rapporten 'negatieve' elementen in het beeld dat de NSB bood, met graagte en genoeg onderstreept werden; in het gehele SS-complex koesterde men jegens Mussert en zijn beweging nu eenmaal een nauwelijks verholen minachting. Seyss-Inquart die van meet af aan niet blind was geweest voor Musserts beperkte capaciteiten, was de leider der NSB meer en meer gaan zien als een helper van wie *das Reich* zich bij de eerste de beste gelegenheid moest ontdoen: '*ein Abnutzungsobjekt*', zoals hij het eind mei '43 tegen Rauter had uitgedrukt.³ Zo blééf de *Reichskommissar* er over denken. Toen Himmler in april of mei '44 in een gesprek met Seyss-Inquart het denkbeeld had opgeworpen om, na het afslaan van een

¹ '*Meldungen aus den Niederlanden*', 182 (15 aug. 1944), p. 2. ² Concept-tekst voor '*Meldungen aus den Niederlanden*', 183 (ca. 20 aug. 1944) (*HSSuPF*, 52 b). ³ Brief, 29 mei 1943, van Rauter aan Himmler in (RvO) *De SS en Nederland. Documenten uit SS-archieven 1935-1945* (1976), dl. II, p. 1040.